

6. 8. 61

„Pište deník“ – mi řekl – nařídil – V. H. „Zůstat něco“ – obtisk – je to těžké právě pro mě, věřícího v křivku života každého z nás, která jde „napříč“ hmotou a duchem a uchovává *vše*. Půjde spíš o rozvinutí vnitřního *dialogu*, objektivaci, soustředění, sjednocení. Zapsat, ale pak se vrátit. Důležité: napsat o **dvojím tomismu** (tomismus „intence“ × tomismus „provedení“), Tomáš je mi mistrem v tom, jak spojit zjevenou perspektivu s nejprogressivnějším filosofickým aparátem své doby, takovýto dnešní Tomášův žák nemusí držet jedinou řádku historického, středověkého tomismu. Jiná témata: **morálka** – rozpracovat myšlenku mravního vynálezu, historické nutnosti (jež může být vskutku nevyhnutelná, aniž by jakkoli ospravedlňovala svou existenci, příklad: válka, jež je historickou nutností, a přesto zlem, jež někdy nutno na sebe vzít, přitom však *vyznat*, že je to zlo). **Pojetí zla** – vyjít z myšlenky odcizení, dále „emancipovaného elementu“, myšlenky parasitismu. Od odcizení, parasitismu hospodářského až po mravní a „ontické“ = smrt. „Ens est bonum“, zlo jen parazituje (proti Lutherovi). Myšlenka z Baudelairova deníku, že „pokrok spočívá v zahlazování následků dědičného hříchu“ a ovšem cesta z něj *hic et nunc* – vzít zlo na sebe, projít jím (ovšem ve stopě Toho, kdo zlomil jeho moc). **Plán kompendia** – nezůstat jen při kritice pěti Tomášových cest, ale napsat ono (ústní) provedení nového důkazu. Od úvahy o „dílčích smyslech“ dílčích lidských aktivit k úvaze o smyslu jejich úhrnu (transcendence smyslu, jeho „blednutí“ při snížení životní aktivity). Neprožitelnost absolutního smyslu v předkřesťanské situaci. Křesťanství odpovědí na předkřesťanskou naději. (Blondelovy formule.) – Ještě ke **zlu**: v debatě se Sokolovými: srovnání pojetí zla u Bensaona (závěr Historie Richarda Raynala poustevníka a Teilhardova v „Jak věřím“ [závěr]). Pro Bensaona jde o *hru*, jeho poj. oslabuje vážnost zla:

každý hraje *rolí*, pouhou *rolí*, má masku, která pak spadne. U *Teilharda* zlo vážné, ale bude z něho nalezeno východisko, *bude řešeno*. Bensonovo pojetí hluboké, ušlechtilé – jediné možné *v statickém kosmu*, Teilhardovo – pravé pojetí *v konečně poznáném vývojovém vesmíru*. Zajímavé je, že Tomášovo pojetí je potenciálně vývojové (a nejen Tomášovo, vlastně!), vždyť v *Summě theol.* při řešení této otázky cituje Augustina, že *proto Bůh dopouští zla, aby z nich vyvodil dobra!* Toto lze plně pochopit jen v kosmu *s historií, vývojem!* Odtud blízko k úvaze o **středověku** (viz starší úvahy, diskuse s p. Florianem atd.): středověká syntéza nenavázala na to *pracovní, dynamické* v životě společnosti (nebylo to ani možné v době, která neznala experimentu, tohoto *vnucení* myšlenky přírodě, a neznala jej právě z důvodů, jež následují –), nýbrž na ono statické, hravé, již konečné utvářené, jehož dokonalým pozemským obrazem je co jiného než – *umění!* Syntéza středověku je syntéza umělecká, syntéza stylisace, konec konců hry. Vnést pravidlo, symetrii... Nelze však bez-trestně toto učinit, není-li zajištěna spravedlnost – *nasycení* všech. Proto pád. Středověk *příliš rychle* syntetizoval. Syntetizoval nejnižší (jež nutno beze zbytku odstranit – např. *válku*) s nejvyšším (např. *hrou, božským uměním – liturgií*), jež čekají však lidstvo až na konci časů (po „řešení“ soudem a naplněním). Jediné vysvětlení – nešlo to jistě jinak (povaha anticko-středověké vědy: nazíravost, „úcta“ – v jistém směru žádoucí i dnes!, dále: takto jediné bylo možno proniknout křesťanstvím *vše*, co tehdy bylo). Charakteristické jsou u všech středověkých akcí jejich konce – křížácké výpravy, Johanka z Arcu atd. – Středověkem začíná ona *oblast dovoleného* (válka!, zabíjení v sebeobraně, obohacování se), o níž jsem uvažoval loni.

Nyní začínám chápat Š. maximu o *stálém zjednodušování* vnitřního života, **tendenci k jednotě**. Být jedním, jediným, sjednoceným. (Monotheismus!, monogamie! – důležitá paralela.) Jistě bylo třeba té „rozptýlenosti“ – už proto, abych neopakoval Š. cestu (i on je „jediným“, tak jak si jej Bůh přál) –, ale nyní – rač mne vésti Sebou k jednotě!

K debatě s Ládou o „přirozeném“ a „nadpřirozeném“ – Scheeben zde poctivě vyznává, jak je to vše nejasné (i když nevidí, *proč* je to nejasné), cituje zdařilou pesimistickou formulaci Ripaldovu (spíše než

pesimistickou vlastně úlevnou – jak jsem šťasten, že už se tím nemusím zabývat...), v každém případě: vidím, že je zde pole otevřené, Láďa má naprostou pravdu o relativnosti této distinkce, Teilhard nepochybně předpokládá totéž. A přitom, jak se ještě uvidí, nebudou v nové formulaci nijak ochuzeny motivy, které vedly tradiční teology.

Báseň – není sama perspektivou, ale její příležitostí. Jako čočka shrnuje, soustřeďuje světlo, svět do jediného bodu (který se zaněcuje!) a jako tatáž čočka – zvětšuje, umožňuje vidět jinak nepostřehnutelné detaily. Pracuje ovšem také stylisací – je-li dokonalá, je také *objevem!* (Četl jsem V. H. na důkaz toho, že nejsem básník, že nejdu touto cestou, jednu svou starou báseň, kterou jsem dávno hodil za hlavu, vlastně – on si ji četl a pak právem škrtl – proč prý jsem napsal: „dvorek s čtyřmi stěnami činžáků“ a ten usnadněný, plochý konec? Když dvorek, dodával, tedy proč ne třeba: „dvorek, škrcený za hrdlo –“ – to už by byla báseň!)

Báseň nás přísává k světu, až bolestně někdy. Ale – „nic nesmí být opomenuto“! A básník se staví za *to* a za *ty*, za něž se jinak nikdo nepostaví – Šimon Cyrenský v H. básni.... „Jeho srdce tluče v drobnostech...“

Bylo třeba zapsat toto vše – spíš *technicky* třeba, než vnitřně. Ale za tím vším se tvoří jednota, stále organisující, a ta hledá jednotu a neustále děkuje. Za tu statečnou a odvážnou..., za... Ať nepromarním Tvé světlo, Pane!

7. 8. 61

O poznání kolika úžasných knih jsem se až dosud ochudil – neznám pořádně Vančuru, nemluvě o „klasicích“!

Muka přátelství!

To přivádí mi mysl na nedávné rozhovory o „**citu**“. „Láska k bližnímu“ není než „vůlí dělat někomu dobře“. To se týká všech, *především* „nepřátel“. K tomu, abych někomu dělal dobře, musím zatraceně dobře dovést *přemýšlet*, co ten druhý vskutku potřebuje: aby „pomoc druhému“ nebyla pouhým reflexem mého svědomí, které touží mít blahý

pocit splněné povinnosti. Zde navazují na úvahu o **morálce**. Mravní vy-
nález – neobejde se bez *intelligence*. (S tím souvisí jeden z hlavních pro-
blémů dneška – problém hloupých lidí. Ti jsou dnes ve velmi špatném
postavení. Lehkověrní – jsou zneužíváni k mnohým špinavým pracím. Protože
nemají sebekontroly, rádi zastávají veřejné funkce, škodí atd. V tom jde
stará společnost nad dnešní, jak dovedla najít místo pro tyto lidi. Hloupý
člověk tehdy byl *prostým* člověkem pokorou. „Prostáček boží.“ Setkání
s takovým prostáčkem, který radostně hnal hejno hus po mezi a bezsta-
rostečně, bezúčelně se radoval – to byla cenná zkušenost pro „starostmi
přetíženého člověka z města.“) Lidské vztahy musí být založeny na „lásce
k bližnímu“... tedy na *inteligenci* (*vidět*, jak pomoci!) a na „*psychoterapeu-
tickém postoji*“, tj. na zabraňování protipřenosu, na stálé interpretaci.
To je obecné pravidlo. Člověk však nemůže žít bez nějakého *bezpro-
středna*. Proto vznikají zamilování, přátelské vztahy. V těchto vztazích
se uplatňuje **cít**. To znamená – zde se „vylévá nitro“, zde se ovšem také
„otvírá nitro“, zde se však také navzájem lidé zavalují zmatkem svých
niter. Proto, pozor! Zde ať aspoň křesťan (zvyklý „zpytovat“!) ukáže, že
má ve svém nitru jasno, a ne nějaký mýtický prales. Jednota!

Rozmluva s Mil. o **kontinuitě** ve vnitřním životě. To byla moje ná-
mitka vůči němu. Vždy znova prý v sobě objevuje nové lidi – myslím,
že je to konec konců – chyba. Být jedním! Není-li tu vnitřní kontinuity,
nastoupí pseudokontinuita (pomocí *mystifikací*), určovaná vnějšími, ma-
teriálními faktory.

Chybí mi prý úžas, moment překvapení v životním postoji... Pokud
se ten úžas týká nás – bude to při vnitřní poctivosti asi *hrůza*. Jinak –
nemyslím, že je třeba ten úžas dávat vždy najevo. Ten pravý úžas (onto-
logický – Aristotelův) je „klidným“ úžasem, *především pozorností!*

odpoledne, večer

Jak brzo budu tento skicář potřebovat – bych nebyl býval pomyslil. Dnes
odpoledne – úzkost, dokonce odpor k další četbě, studium Teilharda.
Možná něco fyziologického, atmosférického – ale... stále jsem odbíhal
(možná, že to byla jen má stará rozptýlenost) k Bloyovi (Poslední slou-
py, Exegese, Poutník Absolutna) a neustále jsem tam hledal něco, co by

mne vrátilo k Teilhardovi, a nacházel jsem jen to, co zvyšovalo mou úzkost – Bloyův výsměch vědě, všemu modernímu, tedy to, co v mé úzkosti se zdálo vyvracet Teilharda. Víím o paradoxní souvislosti Teilharda s Bloyem (prostřednictvím Termierovým!), Teilhard rád citoval jednu větu z Bloye (»„vše, co se děje, je „adorable“«). V úzkosti se však určité okraje u Bloye (útoky mířené jinam!) těsně třely s Teilhardem... Vždy jsem měl rád *obě* linie moderního myšlení – existencialistickou s jejími outsidersy, i „vědeckou“. A přitom jsem nikdy nedovedl žít jinak než v *jednotě*. Nechci nic „synthetisovat“. Ale tak nějak jsem chápal místo Solovjova i Rozanova (jeho existenciálního antipoda), mám rád linii Bloy, Bernanose, Holana, Halase, Camuse atd. atd. i „optimisty“ Solovjova, Bergsona, Blondela, Teilharda. *Jistě* se to nemusí vylučovat – vzpomeňme právě vztahu Termiera a Bloye, Březiny a Demla! *Minores gentes* se vyskytují v obou „liniích“... a na takovéto „aktivisty“ a „optimisty“ – totiž měšťáky a lenochy – mířil Bloy! Ohromující je v Leroyovi svědectví o úzkostech, kterými trpěl Teilhard (Leroy: T. de Ch., Naturwissenschaftler u. Priester), jeho dílo bylo draze zapláceno!

Jediný Kristus – kosmický i osobní – je Mistrem – jinak je vše „nur ein Gleichnis“.

Z ryzího atheismu – který není než naprostou přísátostí k okamžiku – by vznikla krásná báseň... ale k jejímu *napsání* je již potřeba víry.

Jakékoli víry, třeba víry takového Camuse, který její podmínkou (aspoň ve svých začátcích) činil právě ateismus („odkud by se zrodila láska, ne-li z atheismu?“).

Postavit se do situace, kdy nelze doufat, kdy člověk stojí zcela sám v absurdním světě, a přesto se rozhodne *něco udělat, třeba totéž co křesťan*... cítím, jak v očích Camusových právě jeho východisko očišťovalo takový čin (takovou křesťanskou! lásku) od veškerého egoismu. A vskutku křesťan má milovat, jako by Boha nebylo. Aspoň někdy! Neříkám – vždy! Protože to by se neobešlo bez křečovitosti a láska, víra, modlitba, vše vnitřní musí být čisté, prosté, „přirozené“, radostné – a v onom „vzdání se vši odměny“ někdy může být skryta tvrdost...

Napsat báseň, dát jí stavbu, a především ji pak otisknout – ano, to je dílo víry.

Spojení s otcem, souvislost událostí, které mají, již jako definitivní otisk v „časoprostoru“ svůj smysl – gesta Dei. Otec veden královskou cestou – zbavení „lidské ctí“.

Zlo se nemělo stát. Nelze je ospravedlnit. Je třeba mu vždy znovu a znovu zabráňovat... Ale stalo-li se již, patří k *obrazu minulosti* a nese jakousi pečeť Boží moci, stává se Božím obrazem, je „adorable“ jako každá jiná historická událost; je součástí gest Božích. Je předmětem rozjímání. Má dokonce jakousi úděsnou, infernální krásu (na ni – i v historii – tolikrát upozornil Durych!). O tom jsem si někde poznamenal více.

Nesnáším ten agresivní postoj „našinců“ ke komunistům. Neprošel jsem ovšem kriminálem. Tedy – v jejich očích – se mi to mluví. Ale jsme přece posláni... nejsme zbytky něčeho, zříceniny, polou zamilované do vlastní malebné zchátralosti. Jsme posláni k lidem, ne ovšem k nějakým systémům (tam totiž právě lidé nejsou), a musíme být *s nimi*, pracovat s nimi (ne to jen markýrovat) – ne z masochismu, ale abychom *otevřeli* zablokovanou situaci. Jsme povoláni k hloupým, k úspěšným, k nudným, k neřetným atd., myslím však, že nejsme povoláni k *spoluasistenci* oficiálním šaškárnám – ale smějeme-li se jim, smějeme se jim právě *s lidem* (ha!).

Jak paradoxně působí, když po rozebrání mechanismu ovládnutí a zvnějšnění původně osvobodivého hnutí (jež nyní se již dokonce bojí *vnitřního* nasazení, vždyť: kam až by to mohlo vést!!) nakonec uzavřu: je třeba tvůrčím způsobem pracovat (v socialismu!!) na každém sebestřednějším úseku, jediné takto lze vytvořit, lze rozšířit, *nutně* rozšířit atmosféru svobody, „прорубить в Европу окно“!

Funkce psychodramatu – Milan! Rozehnat městnané afekty; je „duší společnosti“. Funkce lichocení (!). Zábava ovšem v jistém smyslu vždy na cizí účet. Není to *radost*! Pozor na resentment vůči „těm blbounům“ tam venku!

Je to dost zvláštní pocit slyšet půl roku po jejich vyslovení své myšlenky z úst někoho jiného (kdo je vzal za své do té míry, že mu připadají vlastním objevem), jak je vyslovuje dokonce s gesty učitele (např. důvod, proč je Kafka největším moderním autorem – obecnost). Co by však musel říkat LvH mně – když „objevuji“, o co jsem se s ním zuřivě hádal! Snad je to spíš naopak svědectvím „společné atmosféry“ – přátelství.

Krom Kafky Bernanos a Camus.

Autoři epochy.

Ale drazí: Greene, Waugh, Holan, Deml, Weiner, další, další.

Vděčen: Chestertonovi, Marcelovi.

Objevuji: Hesse, Saint-Exupéry.

Čeká: Malraux, Proust.....

8. 8. 61

Záznam z posledního rozhovoru s dr. V. Po posledních rozhovorech o existencialismu (též s K. – referoval mi o tom v kantině, nepodařilo se mi zabránit širokému úsměvu v tváři, což vtipně komentoval) dospěla k přesvědčení – jemuž se dlouho bránila, protože je považovala za sobecké –, že se musí vnitřně starat především o sebe (vždyť i Antigona v Anouilhovi odpovídá Kreontovi na otázku, proč to udělala – „pro sebe“!). To překvapení, když jsem řekl – ne. Neobjektivovatelnost, jistá svéprávnost lidské existence je teprve *prvním krokem*, norma neleží *v existenci*, ale ještě hloub, v ještě více neobjektivovatelném. O tom svědčí již jen *fakt svědomí* (nespokojenosti s *čímkoli*, co provedu, nikdy nedosahují předsevzetí!). Toto ovšem *nelze hledat*, ono samo nás to musí najít. Budeme-li však vnitřně *otevření*, nebudeme muset dlouho čekat. Zatím je třeba pátrat ve vlastní minulosti po určitých tradicích – napojení na něj. tradici je nezbytné, jinak je vše jen diletantismem! Nejde ovšem o jakoukoli tradici, nýbrž o tu nejhlubší.

15. 8.

Brzo ráno dva obrovské dojmy – sen dnešní noci a missa v domově důchodců. Ještě se k tomu vrátím. V zápisech předěl více dní – život spíš